

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
The Institute for Trade Studies & Research

الزامات اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در صنعت، اهرم هوشمند اقتصاد مقاومتی

پژوهشکده توسعه صنعتی و معدنی
گروه پژوهش‌های فناوری

خرداد ۱۴۰۵

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
The Institute for Trade Studies & Research

**الزامات اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در صنعت،
اهرم هوشمند اقتصاد مقاومتی**

پژوهشکده توسعه صنعتی و معدنی / گروه پژوهش‌های فناوری

تهیه‌کننده: دکتر مجید جلیلی

ناظر علمی: دکتر افسانه شفیعی

تاریخ انتشار: بهار ۱۴۰۵

مدیر و طراح گرافیک: مهدی کشاورز افشار

صفحه‌آرا: الهام اولیابک

www.itsr.ir

فهرست مطالب

۵	خلاصه مدیریتی
۹	مقدمه: اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه؛ پیشران بالفعل اقتصاد مقاومتی
۱۰	۱. معرفی قوانین، مقررات، آیین نامه‌ها و شیوه نامه‌های اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه
۱۱	۱-۱. چارچوب قانونی اعتبار مالیاتی
۱۳	۲-۱. شاخص‌های تایید پروژه‌های تحقیق و توسعه
۱۷	۳-۱. سرفصل‌های هزینه‌کرد قابل قبول در پروژه‌های تحقیق و توسعه
۲۰	۴-۱. الزامات پروژه‌های تحقیق و توسعه برون سپاری شده
۲۱	۵-۱. فرآیند ارزیابی و اجرا
۲۲	۲. پیشنهاد اقدامات اجرایی وزارت صنعت برای بهره‌گیری از اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه
۲۳	۱-۲. محور نخست: نقش آفرینی در تدوین سیاست‌ها و اولویت‌گذاری ملی حوزه فناوری
۲۳	۲-۲. محور دوم: طراحی و اجرای مکانیزم‌های جهت‌دهی به تقاضا
۲۴	۳-۲. محور سوم: توانمندسازی و پشتیبانی از شرکت‌های صنعتی
۲۴	۴-۲. محور چهارم: ایفای نقش کلیدی در بهبود نظام ارزیابی و پایش

خلاصه مدیریتی

❖ اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، یک ابزار راهبردی برای توسعه اقتصاد دانش بنیان و تقویت نوآوری در صنایع کشور محسوب می‌شود. از آنجا که منابع اعتبار مالیاتی کاملاً بالفعل است، برخلاف منابع سایر مشوق‌ها وابسته به بودجه دولت نیست و ابهامات و دغدغه‌های عدم تخصیص را ندارد، اهمیت آن بیشتر نمایان می‌شود.

❖ در سال ۲۰۲۴ متوسط سهم تحقیق و توسعه از تولید ناخالص داخلی در دنیا معادل ۲٫۵۹ درصد، در کشورهای با درآمد بالا ۲٫۸۷ درصد، در کشورهای با درآمد متوسط ۱٫۹۴ درصد و در کشورهای کم درآمد ۰٫۵۲ درصد بوده است که نشان می‌دهد شرایط سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه در ایران در ردیف کشورهای کم درآمد قرار دارد.

❖ سهم تحقیق و توسعه از تولید ناخالص داخلی در ایران (معادل ۰٫۷ درصد) نسبت به رقبای منطقه‌ای نظیر ترکیه با سهم ۱٫۳۲ درصد و امارات با سهم ۱٫۴۹ درصد با فاصله زیاد و نزدیک به عربستان با سهم ۰٫۵۶ درصد قرار گرفته است.

❖ قانون جهش تولید دانش بنیان در سال ۱۴۰۱ با هدف تحریک و تشویق فعالیت‌های تحقیق و توسعه به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در مواد ۱۱ و ۱۳ این قانون، مشوق اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه به منظور حمایت از پروژه‌ها و سرمایه‌گذاری‌های تحقیق و توسعه بنگاه‌ها پیش‌بینی شده است. عملکرد این قانون نشان می‌دهد که در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ به ترتیب حدود ۳٫۵ و ۶ همت اعتبار مالیاتی به متقاضیان تخصیص یافته که رقمی قابل توجه برای تحریک فعالیت‌های تحقیق و توسعه در کشور به

شمار می‌رود. در سال ۱۴۰۲، تعداد ۸۶۲ شرکت با ۳۶۲۳ طرح متقاضی استفاده از اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه بوده‌اند که از این میان ۱۵۲۳ طرح از ۵۲۷ شرکت (شامل ۱۳۴ شرکت غیر دانش‌بنیان و ۳۹۳ شرکت دانش‌بنیان) مستحق بهره‌مندی از اعتبار مالیاتی شده‌اند. این ارقام نشان می‌دهد که هم منابع در دسترس قابل توجه است و هم تقاضای بالقوه و بالفعل برای آن در میان بنگاه‌های اقتصادی وجود دارد. میزان برآورد سرمایه‌گذاری تحقیق و توسعه کشور در سال ۱۴۰۳ حدود ۲۸ همت است (۰٫۷ درصد تولید ناخالص داخلی ۴۰۰۰ همتی کشور)، اعتبار مالیاتی ۶ همتی معادل ۲۰ درصد رشد در هزینه‌های تحقیق و توسعه است. برآوردهای اقتصادی نشان می‌دهد که به ازای هر ۱۰ درصد رشد منابع تحقیق و توسعه حدود ۰٫۰۵ درصد به رشد تولید ناخالص داخلی افزوده می‌شود (این در حالی است که افزایش ۱۰ درصدی تحقیق و توسعه در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به ترتیب ۰٫۵ و ۰٫۲ درصد رشد تولید ناخالص داخلی را به همراه دارد).

با این حال، بررسی‌های به عمل آمده نشان می‌دهد که بسیاری از شرکت‌ها خصوصاً شرکت‌های کوچک و متوسط و شرکت‌های غیر دانش‌بنیان که ارتباط منظمی با معاونت علمی و فناوری ندارند، آشنایی و اطلاعات کافی از این مشوق و سازوکار آن ندارند. این شکاف اطلاعاتی، فرصتی است که وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌تواند با تکیه بر ارتباط مستقیم و مستمر خود با بنگاه‌های صنعتی، آن را پر کند.

گزارش حاضر به شناسایی ۱۶ چالش اصلی در مسیر پیاده‌سازی موفق اعتبار مالیاتی پرداخته و برای هر یک، اقدامات اجرایی مشخصی پیشنهاد کرده است. این چالش‌ها در چهار دسته ملاحظات فنی و اجرایی، ملاحظات ساختاری و سیاست‌گذاری، ملاحظات مربوط به ذینفعان و شرکت‌ها، و ملاحظات نظارتی و ریسک طبقه‌بندی شده‌اند. از جمله مهم‌ترین چالش‌های شناسایی شده می‌توان به پیچیدگی و ناپایداری قوانین، فقدان شفافیت در فرآیند ارزیابی، ضعف در اطلاع‌رسانی و ترویج، انگیزه پایین مشارکت شرکت‌های نوپا و کوچک و متوسط، نیاز به دانش تخصصی مالیاتی و حسابداری، و بار هزینه‌ای در بودجه دولت اشاره کرد.

بدیهی است مهم‌ترین ذینفع قانون اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، وزارت صنعت، معدن و تجارت است، چرا که می‌تواند زمینه بهره‌گیری از فرصت‌های مالی آن را برای شرکت‌های صنعتی، معدنی و خدماتی فراهم نماید. اما آنچه این ضرورت را دوچندان می‌کند، وجود رقیبی به نام وزارت علوم است که در قانون، کانال‌هایی برای بهره‌مندی آن از مشوق اعتبار مالیاتی پیش‌بینی شده است. نکته قابل تامل آنکه کانال‌های در اختیار وزارت علوم، سهل الوصول تر از کانال‌های در اختیار وزارت صنعت است. این امر، ضرورت پویایی و کنش‌گری بیشتر وزارت صنعت برای هدایت منابع این مشوق به سمت بنگاه‌های صنعتی را آشکار می‌سازد. وزارت صنعت باید با اتکا به فرصت‌های منحصر به فرد خود شامل دسترسی

الزامات اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در صنعت، اهره هوشمند اقتصاد مقاومتی

مستقیم به بنگاه‌ها، اتصال مستقیم به زنجیره ارزش و بازار، و شبکه گسترده ذینفعان، سهم بیشتری از این منابع را به بخش مولد اقتصاد تزریق کند. در این راستا، گزارش چهار محور کلیدی برای اقدامات وزارت صنعت تعریف کرده است.

❖ **محور نخست: نقش آفرینی در تدوین سیاست‌ها و اولویت‌گذاری ملی حوزه فناوری: وزارت صنعت**

می‌تواند با استفاده از نقش حاکمیتی و درک خود از نیازهای واقعی بخش تولید، محوریت سیاست‌های اعتبار مالیاتی را به سمت صنعت سوق دهد. اقدام نخست، تدوین «سند راهبردی اولویت‌های فناوریانه ملی» با محوریت صنعت است. این وزارتخانه باید پیش‌نویس اولویت‌های فناوریانه کشور را با تمرکز بر حوزه‌های دارای بیشترین اثرگذاری بر توسعه صنعتی مانند فناوری‌های پیشرفته مواد، خودروسازی پایدار، ماشین‌آلات صنعتی هوشمند، و کاهش مصرف آب و انرژی در صنایع انرژی بر تهیه و به دبیرخانه اعتبار مالیاتی تحویل دهد. اقدام دوم، تعریف «ضرایب تشویقی هدفمند» برای صنایع استراتژیک است. وزارت صنعت می‌تواند برای صنایع زیرمجموعه خود نظیر صنایع های-تک، صنایع با فناوری متوسط و دانش بنیان، پیشنهاد ضریب تشویقی بالاتری مثلاً ۱٫۵ را ارائه کند تا جذابیت سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه این بخش‌ها افزایش یابد.

❖ **محور دوم: طراحی و اجرای مکانیزم‌های هدایت و تقاضا محور: برای آنکه اعتبار مالیاتی صرف**

پروژه‌های کم‌اهمیت نشود، وزارت صنعت می‌تواند با ایجاد تقاضای مشخص، شرکت‌ها را به سمت تحقیق و توسعه کاربردی و مسئله‌محور سوق دهد. طراحی و اجرای «نظام دعوت به پیشنهاد پروژه برای چالش‌های صنعتی» یکی از مهم‌ترین این اقدامات است. وزارت صنعت می‌تواند نیازهای فناوریانه بخش‌های مختلف صنعت مانند کاهش ۳۰ درصدی مصرف آب در صنعت فولاد، طراحی سامانه‌های کنترل کیفیت هوشمند، یا توسعه مواد اولیه حیاتی را به صورت عمومی اعلام کند و از شرکت‌ها بخواهد برای این چالش‌ها راه‌حل ارائه دهند. پروژه‌های برگزیده از ابتدا پیش‌تایید مفهومی دریافت می‌کنند و شانس بالایی برای دریافت اعتبار مالیاتی خواهند داشت. این سازوکار، اعتبار مالیاتی را از یک رویکرد منفعلانه که در آن دبیرخانه منتظر می‌ماند تا شرکت‌ها هر پروژه‌ای که می‌خواهند ارائه دهند، خارج کرده و آن را به ابزاری فعال برای حل مسائل واقعی صنعت تبدیل می‌کند. در کنار این، تعهد وزارت صنعت به «خرید تضمینی محصولات و خدمات خروجی» برای پروژه‌های بسیار استراتژیک و پرریسک، ریسک بازار را برای شرکت‌ها به شدت کاهش داده و جسارت سرمایه‌گذاری در پروژه‌های بزرگ را به آنان بازمی‌گرداند.

❖ **محور سوم: توانمندسازی و پشتیبانی از شرکت‌های صنعتی: وزارت صنعت به دلیل ارتباط مستقیم**

با بنگاه‌های اقتصادی، در موقعیت بی‌نظیری برای کاهش بار اداری و افزایش دسترسی آنان به مشوق

قرار دارد. اطلاع‌رسانی فعال و هدفمند از طریق کانال‌های موجود، نخستین و ساده‌ترین گام است. این وزارتخانه می‌تواند از فرآیندهای روزمره خود مانند تمدید پروانه بهره‌برداری، اعطای مجوزهای جدید و کانال‌های اتحادیه‌های صنفی برای معرفی اعتبار مالیاتی به شرکت‌ها استفاده کند. ارسال پیامک یا ایمیل توضیحی همراه با لینک دسترسی به سامانه اعتبار ۱۴ می‌تواند دامنه ذینفعان را به شدت گسترش دهد. گام دوم، ایجاد «شبکه مشاوران معتمد صنعتی» با همکاری مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، اتاق بازرگانی و اتحادیه‌هاست تا خدمات ارزان قیمت یا رایگان به شرکت‌های کوچک و متوسط ارائه دهند. گام سوم، برگزاری «کمپین‌های ترویجی و کارگاه‌های آموزشی صنعت محور» است به این صورت که به جای کارگاه‌های عمومی، برای هر صنعت مانند نساجی، خودرو، مواد غذایی به طور جداگانه کارگاه‌های آموزشی برگزار شود و با ارائه مطالعات موردی موفق از همان صنعت، شرکت‌ها برای تعریف پروژه‌های واجد شرایط ترغیب شوند.

➤ محور چهارم: ایفای نقش کلیدی در بهبود نظام ارزیابی و پایش: وزارت صنعت با در اختیار داشتن

اطلاعات و کارشناسان مرتبط با بخش واقعی اقتصاد، می‌تواند دقت و عادلانه بودن فرآیند ارزیابی را افزایش دهد. این وزارتخانه می‌تواند با ارائه شاخص‌های کمی و کیفی متناسب با هر صنعت به دبیرخانه، از ارزیابی یکسان و ناعادلانه همه پروژه‌ها با یک چارچوب جلوگیری کند. بدیهی است شاخص‌های نوآوری در صنعت خودرو با صنعت غذایی کاملاً متفاوت است. همچنین وزارت صنعت می‌تواند با استفاده از بانک اطلاعاتی متخصصان و مدیران با سابقه در صنایع مختلف، یک «بانک ناظران فنی» تشکیل دهد تا در ارزیابی اولیه و پایش میدانی پروژه‌های بزرگ و پرریسک به دبیرخانه کمک کنند. این کار ارزیابی را به واقعیت‌های صنعت نزدیک‌تر می‌کند. در نهایت، عضویت فعال در «کمیته‌های ارزیابی تخصصی صنعتی» این اطمینان را حاصل می‌کند که پروژه‌های مرتبط با اولویت‌های صنعتی کشور، به درستی و با در نظر گرفتن ملاحظات فنی و بازار ارزیابی می‌شوند.

➤ در مجموع، پیاده‌سازی موفق اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، نیازمند یک عزم جدی و هماهنگی

بین نهادی است و وزارت صنعت، معدن و تجارت در قلب این هماهنگی قرار دارد. این وزارتخانه با تلفیق نقش حاکمیتی، توان عملیاتی و شبکه گسترده ارتباطی خود، می‌تواند نه تنها سهم بخش صنعت از این مشوق کلان را افزایش دهد، بلکه اعتبار مالیاتی را به ابزاری مؤثر برای ارتقای بهره‌وری، کاهش وابستگی و افزایش رقابت‌پذیری صنایع کشور در چارچوب اقتصاد مقاومتی تبدیل نماید.

مقدمه: اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه؛ پیشران بالفعل اقتصاد مقاومتی

در حال حاضر دو نوع مشوق مالیاتی تحقیق و توسعه در کشور وجود دارد (جدول ۱) که عبارتند از معافیت مالیاتی (بر اساس قانون حمایت از شرکت و موسسات دانش بنیان مصوب سال ۱۳۸۹) و اعتبار مالیاتی (بر اساس قانون جهش تولید دانش بنیان مصوب سال ۱۴۰۱). معافیت مالیاتی در پایان هر سال مالی به طور مستقیم به میزان درآمد شرکت‌ها ناشی از فروش محصولات دانش بنیان تعلق می‌گیرد. اما اعتبار مالیاتی به طور مستقیم به میزان مالیات متعلقه تعلق می‌گیرد و باعث می‌شود هزینه‌های تحقیق و توسعه بنگاه از آن کسر گردد. اعتبار مالیاتی نسبت به معافیت مالیاتی دو ویژگی مهم دارد که کارایی آن را برای تاثیر گذاری بر رشد فعالیت‌های تحقیق و توسعه افزایش می‌دهد. نخست آن که کاملاً هدفمند است و سیاست گذار اطمینان دارد منابع دقیقاً برای فعالیت‌های تحقیق و توسعه هزینه می‌شود (برخلاف معافیت مالیاتی که اطمینانی از هزینه کرد منابع آن نیست، چرا که پس از تعلق بنگاه در هزینه کرد آن صاحب اختیار است). دوم آن که رویکردی آینده‌نگر و فعال دارد. به این معنی که برای پروژه‌های عملیاتی شده و فعال پرداخت می‌شود و در نتیجه بلافاصله منابع آن در اکوسیستم فناوری و نوآوری تزریق می‌شود (برخلاف معافیت مالیاتی که رویکردی گذشته‌نگر دارد و به فروش محصولات دانش بنیان توسعه داده شده در گذشته تخصیص می‌یابد).

اعتبار مالیاتی از دو منظر اساسی با روح حاکم بر اقتصاد مقاومتی هم‌راستا است. نخست آنکه این مشوق کاملاً هدفمند است و سیاست‌گذار اطمینان دارد منابع دقیقاً برای فعالیت‌های تحقیق و توسعه هزینه می‌شود، نه امور دیگر. این ویژگی، پاسخ مستقیمی به یکی از آسیب‌های تاریخی اقتصاد ایران یعنی هدررفت منابع حمایتی در بخش‌های غیرمولد است.

جدول ۱. مقایسه مشوق‌های مالیاتی تحقیق و توسعه در کشور

اعتبار مالیاتی	معافیت مالیاتی	
اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه باعث می‌شود که هزینه‌های تحقیق و توسعه مستقیماً از مالیات نهایی شرکت کسر شود و حتی اگر شرکت مالیات صفر داشته باشد، به عنوان اعتبار قابل ذخیره سازی برای سال‌های بعد است.	معافیت مالیاتی به معنای کسر درآمد فروش محصولات دانش بنیان از درآمد مشمول مالیات است و پایه مالیاتی شرکت را پایین می‌آورد و در نتیجه مالیات پرداختی کاهش پیدا می‌کند.	تعریف
قانون جهش تولید دانش بنیان (سال ۱۴۰۱)	قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش بنیان (سال ۱۳۸۹)	مرجع قانونی
تضمین هزینه‌کرد واقعی؛ برخلاف معافیت، اعتبار مالیاتی صرفاً به «هزینه‌های تأیید شده تحقیق و توسعه» تعلق می‌گیرد؛ این سازوکار احتمال انحراف منابع را به صفر رسانده و شرکت را به فعالیت تحقیقاتی بیشتر تحریک می‌کند. رویکرد آینده‌نگر و محرک؛ این ابزار با تمرکز بر پروژه‌های در حال اجرا (آینده‌نگر)، نقدینگی را بلافاصله به قلب اکوسیستم نوآوری تزریق کرده و مانع از رسوب منابع در بخش‌های غیرمولد می‌شود. ارتقای کارایی حمایتی؛ اعتبار مالیاتی به دلیل «هدفمندی دقیق» و «اثر تشویقی مستقیم»، ابزاری به مراتب کارآمدتر از معافیت‌های سنتی برای تحقق جهش تکنولوژیک در صنعت است.	<ul style="list-style-type: none"> - ضعف در هدف‌گیری: معافیت مالیاتی فعلی، رویکردی «گذشته‌نگر» دارد و به سود حاصل از محصولات قدیمی تعلق می‌گیرد، نه لزوماً پروژه‌های جدید. - انحراف منابع: به دلیل عدم الزام شرکت‌ها به بازسرمایه‌گذاری مالیات بخشیده شده در تحقیق و توسعه، این منابع لزوماً صرف نوآوری نشده و خطر صرف شدن در فعالیت‌های غیرمولد را دارد. 	ویژگی

ماخذ: یافته‌های پژوهش

۱. معرفی قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه

پیش از معرفی اجزای مشوق اعتبار مالیاتی، لازم است تاکید شود که بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب^۱، امکان استفاده همزمان از معافیت فروش محصولات دانش بنیان و اعتبار مالیاتی فراهم نیست. جدول زیر مقایسه‌ای میان معافیت مالیاتی فروش محصولات دانش بنیان و اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه صورت داده است.

۱. کلیه آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های اعتبار مالیاتی از وب سایت 14.eteber.ir قابل دریافت است.

جدول ۲. مقایسه شرایط برخورداری و محاسبه معافیت مالیاتی فروش دانش بنیان و اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه

مشوق	معافیت مالیاتی فروش محصولات دانش بنیان	اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه
نحوه تخصیص	کسر از درآمدهای مشمول مالیات	کسر از مالیات بر درآمد
سقف	به میزان مالیات حاصل از درآمد محصولات دانش بنیان سطح ^۱ تا سقف ۱۰ میلیارد تومان (در سال ۱۴۰۴)	ندارد
قابلیت انتقال به سنوات آتی	ندارد	دارد
حسابرسی مالیاتی	بررسی اسناد فروش	بررسی اسناد هزینه کرد
نحوه درج در اظهار نامه	جدول ۱۷ معافیت مالیاتی دانش بنیان	جدول ۸-۱ اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه

بنابراین شرکت‌های متقاضی قادرند صرفاً در یکی از دو فرآیند معافیت مالیاتی یا مشوق مالیاتی وارد شوند. به طور کلی برای شرکت‌هایی که میزان فروش محصولات دانش بنیان آن‌ها بیشتر از هزینه‌های تحقیق و توسعه آنهاست استفاده از معافیت مالیاتی مناسب‌تر است. شرکت‌ها می‌توانند در ابتدای سال مالی پروژه‌های تحقیق و توسعه خود را در سامانه اعتبار ۱۴ ثبت نمایند و در صورتی که در انتهای سال و پس از مشخص شدن دقیق هزینه‌کردها، به این نتیجه رسیدند که استفاده از معافیت فروش بیشتر به نفع آن‌ها می‌باشد در خصوص تغییر درخواست اعتبار مالیاتی به معافیت فروش با دبیرخانه مذاکره نمایند^۱. نکته مهم دیگر آنکه چنانچه یک شرکت برای یک پروژه در یک سال از اعتبار مالیاتی استفاده کند، برای محصولات آن طی سال‌های آتی می‌تواند از معافیت مالیاتی دانش بنیان استفاده نماید.

۱-۱. چارچوب قانونی اعتبار مالیاتی

در قانون جهش تولید دانش بنیان^۲، به طور مشخص ماده ۱۱ (بند های «ب» و «ت») و ماده ۱۳ مشوق‌های اعتبار مالیاتی را در اختیار ذینفعان (شرکت‌ها و موسسات) قرار می‌دهد. بند «ب» ماده ۱۱ مشوق مالیاتی فعالیت‌های تحقیق و توسعه شرکت‌ها، بند «ت» ماده ۱۱ مشوق مالیاتی برای سرمایه‌گذاری شرکت‌ها در شرکت‌های دانش بنیان و فناوری یا صندوق‌های پژوهش و فناوری و یا صندوق‌ها و نهادهای سرمایه‌گذاری که موضوع بندهای (۲۰) و (۲۱) ماده (۱) قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴/۹/۱ هستند و فعالیت آنها در تأمین مالی فناوری و نوآوری و فعالیت‌های دانش بنیان به تأیید شورای راهبری

۱. بنابر اعلان دبیرخانه اعتبار مالیاتی، همکاری لازم با متقاضیان به منظور تغییر نوع درخواست صورت خواهد پذیرفت.

2. <https://qavanin.ir/Law/TreeText/?IDS=15254791714343738592>

فناوری ها و تولیدات دانش بنیان رسیده باشد. ماده ۱۳ نیز اعتبار مالیاتی برای قراردادهای تحقیق و توسعه بین شرکت ها و واحدهای دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی مرتبط است. ویژگی های این سه مرجع قانونی در جدول زیر مقایسه شده اند. میزان اعتبار مالیاتی مصوب در سال ۱۴۰۲ معادل ۳٫۵ هزار میلیارد تومان و در سال ۱۴۰۳ معادل ۶ هزار میلیارد تومان بوده است.

جدول ۳. مقایسه مفاد قانونی اعتبار مالیاتی در قانون جهش تولید دانش بنیان

مفاد قانونی	ذینفع اصلی	ذینفع همکار	موضوع همکاری	سقف معافیت	ضوابط معافیت
ماده ۱۱ بند (ب)	کلیه شرکت ها و موسسات متقاضی	-	فعالیت های تحقیق و توسعه	معادل هزینه انجام و پذیرش شده	تایید پروژه و هزینه های آن توسط دبیرخانه
ماده ۱۱ بند (ت)	شرکت های پذیرفته شده در بورس تهران و یا بازار اول و یا دوم فرابورس ایران و یا شرکت های دارای سرمایه ثابتی به میزان حداقل یک سی ام سرمایه صندوق نوآوری و شکوفایی ^۱	۱- شرکت ها و موسسات دانش بنیان و نوآوری	سرمایه گذاری مستقیم	حداکثر ۳۰ درصد	تایید سرمایه گذاری و هزینه های آن توسط دبیرخانه
		۲- صندوق های پژوهش و فناوری و یا صندوق های فعال در حوزه تامین مالی فناوری و نوآوری و یا فعالیت های دانش بنیان	سرمایه گذاری غیر مستقیم	۱۰۰ درصد سرمایه گذاری	تایید سرمایه گذاری و هزینه های آن توسط دبیرخانه
ماده ۱۳	صنایع و واحدهای تولیدی دارای واحد تحقیق و توسعه	دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی مرتبط	قراردادهای تحقیق و توسعه	معادل هزینه انجام و پذیرش شده	تایید پروژه و هزینه های آن توسط دبیرخانه

همان گونه که در جدول بالا مشاهده می شود، امکان بهره مندی از اعتبار مالیاتی هم برای کلیه شرکت ها (چه دانش بنیان و چه غیر دانش بنیان) برای فعالیت های تحقیق و توسعه میسر است. همچنین برای شرکت هایی که به هر دلیل امکان یا تمایل فعالیت تحقیق و توسعه داخلی ندارند، امکان برخورداری از این مشوق از طریق سرمایه گذاری مستقیم یا غیر مستقیم با رعایت شرایط و ملاحظات میسر گردیده است.

لازم به ذکر است که در تابستان ۱۴۰۴ امکان «اخذ مجوز اعتبار مالیاتی پیش تایید» برای شرکت های دانش بنیان و فناور میسر گردید. بر اساس این برنامه، دبیرخانه تخصصی حمایت های اعتبار مالیاتی با طراحی سازوکاری نوآورانه، امکان دریافت مصوبه اعتبار مالیاتی پیش تایید را برای طرح های فناورانه، بدون

۱. با توجه به سرمایه ۱۰ هزار میلیارد تومانی صندوق شکوفایی و نوآوری در سال ۱۴۰۳، سرمایه ثابتی پذیرش برای شرکت های متقاضی حدود ۳۰۰ میلیارد تومان است.

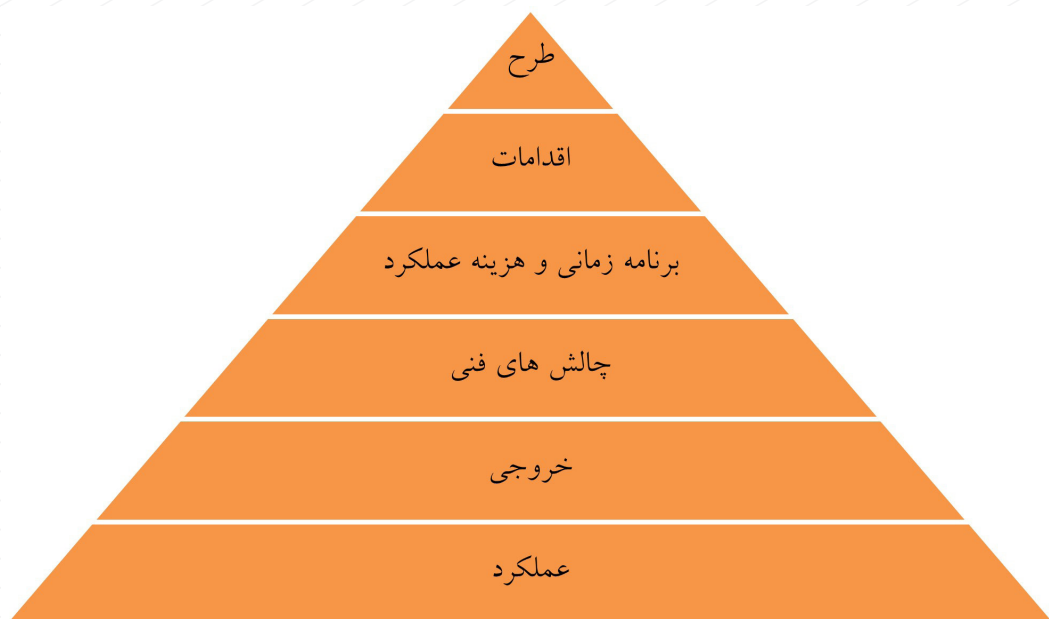

الزامات اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در صنعت، اهرم هوشمند اقتصاد مقاومتی

نیاز به معرفی سرمایه‌گذار یا متقاضی نهایی، فراهم کرده است. پیش‌تر، بهره‌مندی از اعتبار مالیاتی بر اساس بندهای «ب» و «ت» ماده ۱۱ قانون جهش تولید دانش بنیان، تنها برای طرح‌هایی ممکن بود که از سوی شرکت‌های متقاضی (اعم از بهره‌برداران صنعتی، سرمایه‌گذاران یا شرکت‌های مادر) و با معرفی شرکت مجری دانش بنیان یا فناور در سامانه ثبت می‌شدند. اما در سازوکار جدید، شرکت‌های دانش بنیان یا فناور می‌توانند طرح‌های خود را به صورت مستقل، مطابق با روند ارزیابی معمول ولی بدون معرفی شرکت سرمایه‌گذار، در سامانه اعتبار مالیاتی ثبت کنند. این طرح‌ها پس از ارزیابی تخصصی، در صورت تأیید، مصوبه اعتبار مالیاتی با مبلغ مشخص دریافت خواهند کرد. در این صورت شرکت‌های دانش بنیان می‌توانند با در دست داشتن مصوبه رسمی و مبلغ مصوب اعتبار مالیاتی، فرصت‌های جدیدی برای بازاریابی طرح‌ها و جذب سرمایه‌گذار پیدا کنند. این تحول، موقعیت شرکت‌های فناور را در مذاکرات با صنایع و سرمایه‌گذاران تقویت خواهد کرد.

۱-۲. شاخص‌های تایید پروژه‌های تحقیق و توسعه

به منظور تایید پروژه‌های تحقیق و توسعه لازم است سه شاخص زیر به صورت همزمان برای آن‌ها احراز شود: الف) پروژه نظام مند باشد. به این معنی که پروژه دارای طرح، اقدامات، برنامه زمانی و هزینه کرد، چالش‌های فنی، خروجی و اهداف مشخص باشد. برای این منظور لازم است متقاضی «پرسش نامه پروژه پیشنهادی تحقیق و توسعه» را تکمیل و در اختیار دبیرخانه شورا قرار دهد. دقت شود در این فرآیند ادعای تایید شده شرکت مبنای ارزیابی طرح در پایان سال مالی است و تغییر پروژه حین اجرا فقط با هماهنگی دبیرخانه میسر است. در نهایت نیز لازم است مغایرتی میان خروجی و اقدامات انجام شده با ادعای تایید شده وجود نداشته باشد.

شکل ۱. معیارهای نظام مند بودن پروژه‌های تحقیق و توسعه

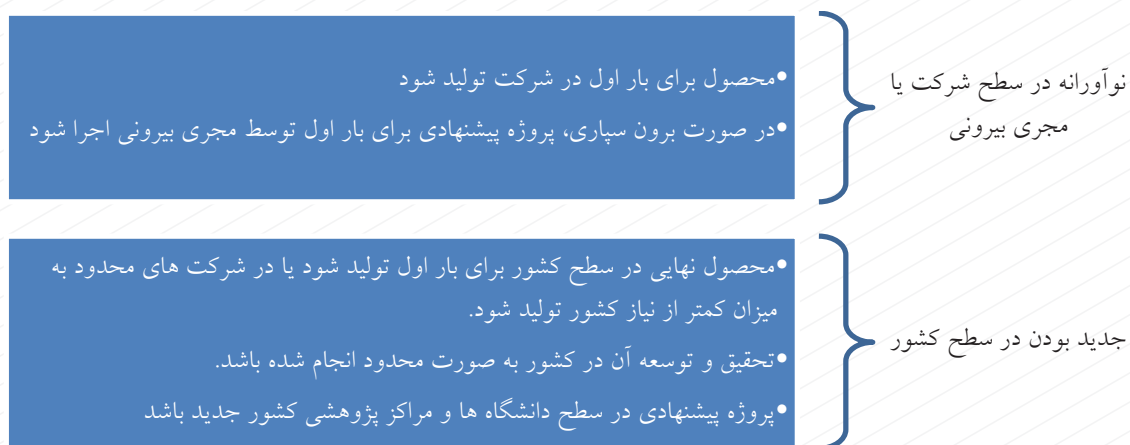
فقط پروژه‌هایی که جزء مصادیق قابل قبول تحقیق و توسعه باشد (این پروژه‌ها شامل تولید محصول جدید، ارائه خدمت جدید، ارتقا محصول قبلی و یا بهبود فرآیند تولید است) و دارای طرح و برنامه مشخصی است مشمول اعتبار مالیاتی است. نمونه پروژه‌های مشمول تایید و مشمول عدم تایید مطابق اعلان دبیرخانه شورا به شرح جدول ذیل است.

جدول ۴. نمونه پروژه‌های مشمول تایید و مشمول عدم تایید براساس اطلاع‌رسانی دبیرخانه شورا

پروژه‌های مشمول عدم تایید	پروژه‌های مشمول تایید
تولید و فعالیت‌های فنی مرتبط عیب‌یابی و رفع اشکال ماشین‌آلات امکان‌سنجی و مطالعات بازار آزمون‌های کنترل کیفی بازاریابی و تبلیغات خدمات پشتیبانی، اداری و اجرایی	تولید آزمایشی در مقیاس کوچک کارآزمایی بالینی سه فاز اول قبل از صدور مجوز تولید ساخت و تولید نمونه اولیه طراحی مهندسی تولید آزمایشی در مقیاس صنعتی توسعه نرم افزار

ب) پروژه نوآورانه باشد. نوآورانه بودن پروژه در سطح شرکت یا مجری بیرونی و در سطح کشور مورد بررسی قرار می‌گیرد. نوآورانه بودن در سطح شرکت یا مجری بیرونی به معنی آن است که محصول برای بار اول در شرکت تولید شود و یا در صورت برون‌سپاری، پروژه پیشنهادی برای بار اول توسط مجری بیرونی اجرا شود.

نوآورانه بودن در سطح کشور نیز به معنی آن است که محصول نهایی در سطح کشور برای بار اول تولید شود یا در شرکت‌های محدود به میزان کمتر از نیاز کشور تولید شود. در خصوص پروژه‌های برون‌سپاری شده نیز لازم است در سطح دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی کشور جدید باشد. بنابراین پروژه تحقیق و توسعه برای کالا یا خدماتی که شرکت قبلاً تولید کرده یا تحقیق و توسعه آن انجام شده است مشمول نیست.

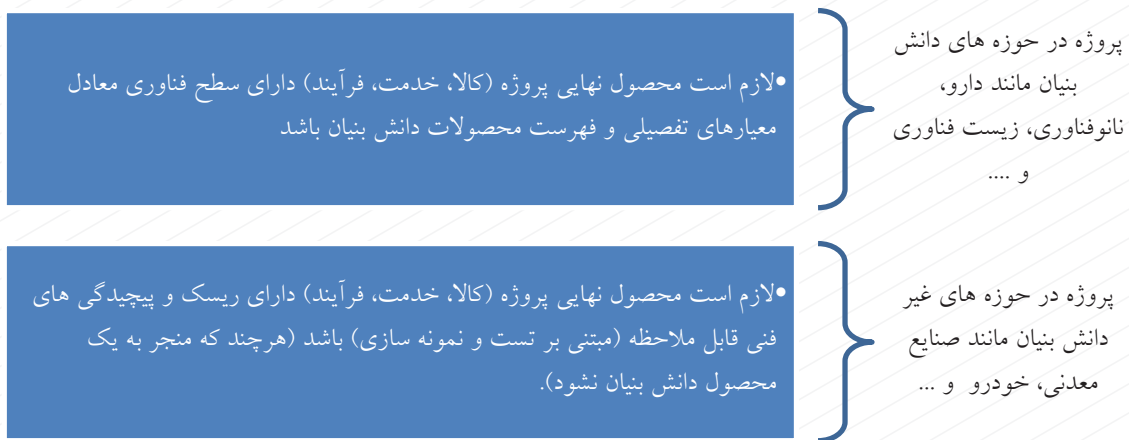

شکل ۲. معیارهای نوآورانه بودن پروژه‌های تحقیق و توسعه

الزامات اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در صنعت، اهرم هوشمند اقتصاد مقاومتی

ج) پروژه فناورانه باشد. فناورانه بودن پروژه از دو طریق قابل اثبات است (یکی از این دو). اگر پروژه در حوزه‌های دانش بنیان مانند دارو، نانوفناوری، زیست فناوری و ... باشد، لازم است محصول نهایی پروژه (کالا، خدمت، فرآیند) دارای سطح فناوری معادل معیارهای تفصیلی و فهرست محصولات دانش بنیان باشد. اگر پروژه در حوزه‌های غیر دانش بنیان مانند صنایع معدنی، خودرو و ... باشد، لازم است محصول نهایی پروژه (کالا، خدمت، فرآیند) دارای ریسک و پیچیدگی‌های فنی قابل ملاحظه (مبتنی بر تست و نمونه سازی) باشد (هرچند که منجر به یک محصول دانش بنیان نشود).

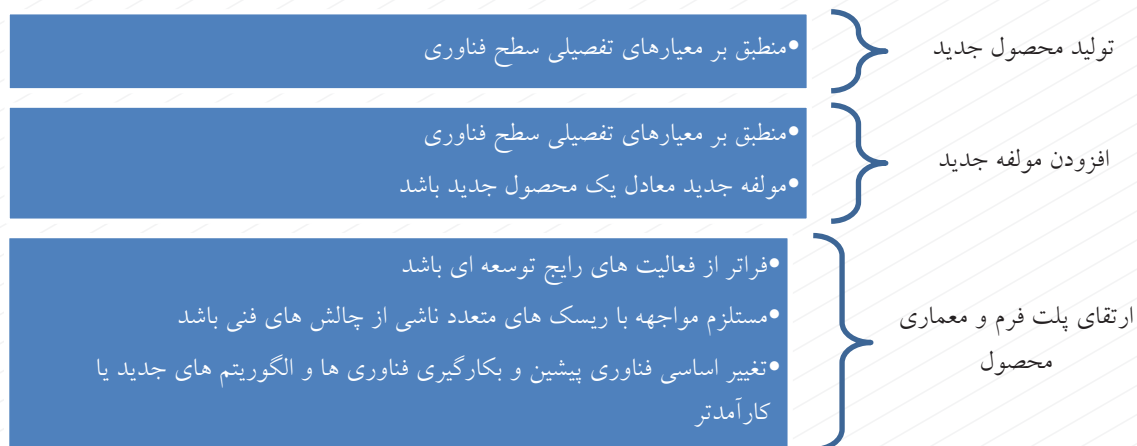

شکل ۳. معیارهای فناورانه بودن پروژه‌های تحقیق و توسعه

نکته حایز اهمیت آن است که برای پروژه‌هایی که با هدف ارتقای محصولات یا خدمات موجود یا بهبود فرآیندهای تولید انجام می‌شود، علاوه بر دارا بودن شرایط ذکر شده در مفاد فوق الذکر لازم است که اولاً اجرای پروژه فراتر از فعالیت‌های معمول و رایج توسعه ای شرکت‌ها بوده و رسیدن به اهداف آن مستلزم مواجهه با ریسک‌های ناشی از چالش‌های فنی در فعالیت‌های تحقیق و توسعه باشد و ثانیاً ارتقای محصول یا بهبود فرآیند تولید با تغییر پلتفرم فناوری موجود و به کارگیری فناوری‌های جدید در محصول، خدمت یا فرآیند حاصل شود. کلیه شرایط فوق لازم است به تایید کارشناسان ذی صلاح قرار گیرد.

در فرآیند تایید فناورانه بودن پروژه، دبیرخانه اقدامات ذیل را صورت می‌دهد:

۱. بررسی‌های معیارهای فناورانه
  ۲. بررسی ماژول‌ها و انواع زیرسیستم‌های بکاررفته در پروژه
  ۳. تناسب عنوان پروژه، اسناد فنی و خروجی با فعالیت‌ها و زیرپروژه‌ها
  ۴. بررسی اینکه آیا پروژه در حیطه موضوعات مورد تایید تحقیق و توسعه باشد
- در این خصوص انواع موضوعات مورد تایید در حوزه فناورانه بودن به شرح ذیل است:

شکل ۴. معیارهای ارزیابی سطح فناوری پروژه ها

در خصوص پروژه های سخت افزاری، اثبات و ارسال مستندات از سهولت بیشتری برخوردار است. اما در خصوص پروژه های نرم افزاری خصوصا مدیریت فناوری، اثبات ویژگی های فوق با پیچیدگی های بیشتری همراه است. بنابراین نظر دبیرخانه شورا، برای پروژه های نرم افزاری اثبات موارد ذیل اهمیت دارد:

۱. تعیین دقیق نفقات درگیر در توسعه ماژول و تسلط تیم تحقیق و توسعه به مبانی طراحی محصول

۲. تعیین دقیق عنوان و درصد ارزش هزینه از کل پروژه و وجود اسناد جهت اثبات عملکرد تیم

۳. تعیین حوزه فناوری بکار رفته

۴. شرح سنجه دار پیچیدگی فناورانه و نوآوری

براین اساس در حوزه فناوری اطلاعات، فعالیت هایی به شرح شکل ذیل واحد شرایط فناورانه بودن نیستند:

الزامات اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در صنعت، اهره هوشمند اقتصاد مقاومتی

- استفاده از روش‌ها شناخته شده و غیر استاندارد
- اضافه کردن قابلیت‌های کاربردی به نرم افزار موجود
- اخذ تاییدیه‌های امنیتی و یکپارچه سازی سامانه‌ها
- شخصی سازی محصول موجود برای استفاده خاص

- اشکال زدایی معمول و رفع نقص از برنامه موجود
- ایجاد هم خوانی ماژول جدید با سایر ماژول‌های پلتفرم
- ارتقای محصولات سایر شرکت‌ها

- تحقیقات میدانی، بازاریابی و بازاریابی
- تطبیق پلتفرم و معماری با نیاز جدید
- انجام تحقیقات نظری و علوم انسانی در حوزه IT
- پروژه‌های راکد یا متوقف شده

شکل ۵. موارد غیر قابل قبول دبیرخانه شورا برای پروژه‌های نرم افزاری و مدیریت فناوری

۱-۳. سرفصل‌های هزینه کرد قابل قبول در پروژه‌های تحقیق و توسعه

بر اساس ماده ۴ آیین نامه در چارچوب مواد ۱۴۷ و ۱۴۸ قانون مالیات‌های مستقیم، سرفصل‌های قابل قبول در پروژه‌های تحقیق و توسعه به قرار ذیل است:

اجاره و اختصاصی سازی فضای تحقیق و توسعه: • جزء سرفصل های مورد پذیرش هزینه کرد تحقیق و توسعه است	
هزینه خرید و نگهداری خودرو: • در صورتی که برای مهندسی معکوس و اجرای پروژه به کار رود به میزان استهلاک سالانه مورد قبول است. توجه شود خرید خودرو برای مصارف حمل و نقل مورد قبول نیست.	
هزینه خرید ماشین آلات و تجهیزات: به میزان استهلاک سالانه که در پروژه تحقیق و توسعه استفاده می شود مورد قبول است.	
هزینه کرد نیروی انسانی: صرفاً هزینه کرد نیروی انسانی مستقیم بخش تحقیق و توسعه مورد قبول است.	
هزینه خرید مواد اولیه: صرفاً به میزانی که در پروژه استفاده شده است مورد قبول است.	

شکل ۶. سرفصل های هزینه کرد قابل قبول در پروژه های تحقیق و توسعه

در این خصوص دقت در نکات ذیل ضروری است:

۱. زمین و ساختمان

- ▶ هزینه اجاره فضای اختصاصی در صورت تناسب فضا با طرح مصوب و هزینه ایجاد فضای کار تخصصی مثل اتاق تمیز برای پروژه تحقیق و توسعه قابل قبول است.
- ▶ هزینه خرید زمین و ساختمان و یا احداث آن به عنوان هزینه کرد تحقیق و توسعه مورد تایید نیست.

۲. ماشین آلات و تجهیزات

- ▶ تجهیزات برای مهندسی معکوس، تجهیزات آزمایشگاهی و تست و تجهیزات به کار رفته برای واحد آزمایشی نیمه صنعتی مورد قبول است.
- ▶ تجهیزات و ماشین آلات تولید انبوه، تجهیزات فرعی خطوط تولید و تجهیزات و اقلام اداری مانند رایانه قابل قبول نیست.

۳. نیروی انسانی

- ▶ نیروی انسانی مستقیم پروژه های تحقیق و توسعه با مدرک حداقل کارشناسی ارشد یا سابقه طولانی در موضوع پروژه تا سقف حقوق و مزایای مشمول بیمه تامینی اجتماعی قابل قبول است.
- ▶ نیروی انسانی سایر بخش های اداری یا تولید نظیر کنترل کیفیت، آزمایشگاه و پشتیبانی قابل قبول نیست.

۴. مواد و قطعات

- هزینه مواد و قطعات برای تولید آزمایشی به میزان متناسب، ساخت نمونه اولیه به تعداد محدود مورد قبول است.
- تجهیزات کوچک، اجزا و قطعات به میزان به کار رفته برای ساخت واحد آزمایشی کوچک (پایلوت و آزمایشگاهی) مورد قبول است.
- مواد اولیه صرفاً برای ساخت زیرسیستم‌های فناورانه و جدید نمونه اولیه ماشین‌آلات سنگین مورد قبول است.

۵. تست‌ها و تاییدیه‌ها

- هزینه آزمون‌ها و تست‌ها برای تحقیق و توسعه و هزینه ثبت پتنت بین المللی مورد تایید است.
- استانداردهای ویژه و اختصاصی بر روی محصولات و خدمات مرتبط با پروژه مورد نظر و هزینه کرد تدوین استاندارد در مواردی که استاندارد مصوب در کشور وجود ندارد مورد قبول است.

۶. تولید محصول یا بهبود فرآیند

- در خصوص تولید محصولات جدید یا بهبود فرآیند، سرفصل‌های مورد تایید و شرایط پذیرش هزینه کرد تحقیق و توسعه به شرح جدول ذیل است:

جدول ۵. سرفصل‌های مورد تایید و شرایط پذیرش هزینه‌کرد تحقیق و توسعه

مصادیق قابل قبول تحقیق و توسعه	نوع پروژه	هدف پروژه
<ul style="list-style-type: none"> - مهندسی معکوس، طراحی، ساخت، تست و استانداردسازی نمونه‌های اولیه شامل قطعات، ماژول‌ها، تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی سبک تا زمانی که هدف تست نمونه محصول است. - توسعه فناوری ساخت زیرسیستم‌های جدید در ماشین‌آلات سنگین طراحی و ساخت تجهیزات و ماشین‌آلات با سطح فناوری بالا 	ساخت و تولید نمونه اولیه	
<ul style="list-style-type: none"> - ساخت، راه‌اندازی و تست یک واحد آزمایشی با هدف توسعه دانش فنی، اثبات طراحی، استانداردسازی محصول 	واحد آزمایشی در مقیاس آزمایشگاهی، پیلوت یا نیمه صنعتی	تولید محصول جدید یا ارتقاء محصولات موجود
<ul style="list-style-type: none"> - طراحی مفهومی یا پایه واحدهای فرآیندی و خطوط تولید طراحی پایه و یکپارچه‌سازی ماشین‌آلات سنگین 	طراحی مهندسی	
<ul style="list-style-type: none"> - تست، راه‌اندازی و تولید آزمایشی در مقیاس صنعتی که با هدف توسعه دانش فنی، اصلاحات در محصول و فرآیند و فعالیت‌های طراحی و مهندسی جدید باشد. 	تولید آزمایشی در مقیاس صنعتی	
<ul style="list-style-type: none"> - سه فاز اول قبل از صدور مجوز تولید برای محصولات تولید شده در پروژه‌های تحقیق و توسعه حوزه دارو 	کارآزمایی بالینی	
<ul style="list-style-type: none"> - توسعه پلتفرم در حوزه فناوری‌های جدید و نوظهور - ایجاد الگوریتم‌های جدید یا کارآمدتر براساس تکنیک‌های جدید - ایجاد تکنیک‌های جدید و اصلی رمزنگاری یا امنیتی 	توسعه نرم‌افزار در حوزه فناوری اطلاعات	
<ul style="list-style-type: none"> - شبیه‌سازی و بازطراحی واحد موجود با هدف ارتقاء، بهینه‌سازی و افزایش بهره‌وری 	طراحی مهندسی	بهبود فرآیند تولید
<ul style="list-style-type: none"> - به کارگیری پلتفرم فناوری‌های جدید با هدف توسعه دانش فنی خدمات صنعتی پیشرفته و ارتقاء اساسی محصولات موجود 	ارتقاء فناوری	

۴-۱. الزامات پروژه‌های تحقیق و توسعه برون سپاری شده

الزامات پروژه‌های تحقیق و توسعه برون سپاری شده در چهار مولفه به شرح ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

الف) شرایط مجری: مجری باید شرکت دانش بنیان، واحد فناوری مستقر در پارک علم و فناوری و یا دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی باشد.

ب) شاخص‌های تایید پروژه: پروژه باید نظام مند، فناورانه و نوآورانه باشد. بنابراین خرید کالا یا خدماتی که شرکت قبلاً تولید کرده یا تحقیق و توسعه آن انجام شده است مورد قبول نیست.

ج) هزینه‌کرد قابل پذیرش: هزینه‌کرد قابل پذیرش منطبق به میزان سرفصل‌های اعتبار مالیاتی مورد پذیرش است. در خصوص مبلغ قرارداد لازم است توجه شود که باید متناسب با بخش تحقیق و

الزامات اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در صنعت، اهرم هوشمند اقتصاد مقاومتی

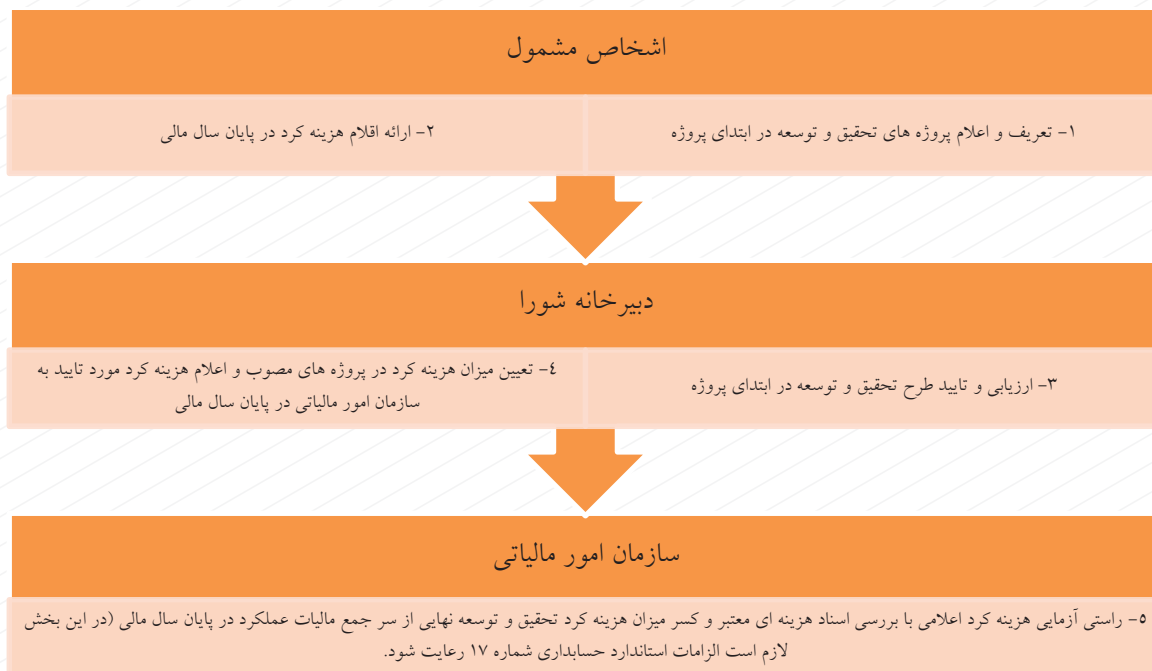
توسعه باشد و هیچ سهام دار مشترکی میان دو طرف قرارداد وجود نداشته باشد. در صورت وجود سهام دار مشترک، مبلغ قرارداد ملاک نیست و صرفاً هزینه تمام شده پروژه مبنا قرار می‌گیرد. (د) فرآیند ارزیابی: برای ارزیابی لازم است پرسش نامه همکاری فناورانه تکمیل شود. پس از تایید قرارداد و ارزیابی پیشرفت پروژه برای پروژه های با ارزش بیش از ۱٫۵ میلیارد تومان بازدید حضوری و ارزیابی هزینه کرد مجری صورت می‌پذیرد. در نهایت نیز پس از پایان پروژه، ارزیابی تجاری سازی آن صورت می‌پذیرد.

شرایط مجری	شاخص های تایید پروژه	هزینه کرد قابل پذیرش	فرآیند ارزیابی
<ul style="list-style-type: none"> • شرکت دانش بنیان • واحد فناوری مستقر در پارک علم و فناوری • دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی	<ul style="list-style-type: none"> • نظام مند • فناورانه • نوآورانه	<ul style="list-style-type: none"> • مطابق سرفصل های اعتبار مالیاتی • به میزان مبلغ قرارداد اگر قرارداد متناسب با بخش تحقیق و توسعه باشد و سهام دار مشترک میان دو طرف قرار داد وجود نداشته باشد • به میزان هزینه کرد تمام شده پروژه اگر سهام دار مشترک میان دو طرف قرارداد وجود داشته باشد	<ul style="list-style-type: none"> • ارائه پرسش نامه همکاری فناورانه • تایید قرارداد • ارزیابی پیشرفت پروژه • بازدید و ارزیابی هزینه کرد مجری برای پروژه های بالای ۱٫۵ میلیارد تومان • ارزیابی تجاری سازی پس از پایان پروژه

شکل ۷. الزامات پروژه های تحقیق و توسعه برون سپاری شده

۵-۱. فرآیند ارزیابی و اجرا

بر اساس مواد ۵، ۶ و ۷ آیین نامه، فرآیند ارزیابی و تعیین میزان اعتبار مالیاتی به طور مشخص میان اشخاص و مشمول (منظور شرکت ها و موسسات تولید و خدماتی دارای پروانه بهره برداری یا مجوز فعالیت است)، دبیرخانه شورا و سازمان امور مالیاتی است که لازم است اقداماتی را به شرح شکل زیر در ابتدای پروژه و یا انتهای سالی مالی صورت دهند.

شکل ۸. شرح فرآیند درخواست اعتبار مالیاتی بند «ب» ماده ۱۱

۲. پیشنهاد اقدامات اجرایی وزارت صنعت برای بهره گیری از اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه

بدیهی است مهمترین ذینفع قانون اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه، وزارت صنعت، معدن و تجارت است چراکه می تواند زمینه بهره گیری فرصت های مالی آن را برای شرکت های صنعتی، معدن و خدماتی ایجاد نماید (این منابع در سال ۱۴۰۲ حدود ۳٫۵ و در سال ۱۴۰۳ حدود ۶ همت بوده است. همچنین باید توجه داشت که برخلاف منابع تخصیص یافته از بودجه دولتی، منابع اعتبار مالیاتی کاملاً بالفعل است و ابهامات و دغدغه های عدم تخصیص را ندارد). این امر در کنار رقیبی به عنوان وزارت علوم که در قانون کانال هایی برای بهره مندی آن از مشوق اعتبار مالیاتی پیش بینی شده است (که اتفاقاً سهل الوصول تر از کانال های در اختیار وزارت صنعت است)، ضرورت پویایی بیشتر وزارت صنعت برای هدایت منابع این مشوق به سمت بنگاه های صنعتی را ضروری ساخته است. باید توجه داشت فرصت هایی نظیر دسترسی مستقیم به بنگاه ها، اتصال مستقیم به زنجیره ارزش و بازار و شبکه گسترده ذینفعان مهمترین فرصت های در اختیار وزارت صنعت در این مسیر است.

۱. استاندارد حسابداری شماره ۱۷، با عنوان «دارایی های نامشهود» در ۱۳۸۶/۴/۳۰ توسط مجمع عمومی سازمان حسابرسی تصویب شده و جایگزین استاندارد شماره ۱۷ قبلی و استاندارد شماره ۷ (با عنوان حسابداری مخارج تحقیق و توسعه) شده است.

بنابراین وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌تواند با انجام اقدامات عملیاتی و راهبردی، به‌طور موثرتری از اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه بهره‌برداری کند و در رقابت با وزارت علوم، ضمن سهم‌گیری بیشتر از اعتبار مالیاتی، جایگاه خود را به‌عنوان متولی اصلی توسعه صنعتی کشور تثبیت نماید^۱. این اقدامات در چهار محور کلیدی دسته‌بندی شده‌اند:

۱-۲. محور نخست: نقش آفرینی در تدوین سیاست‌ها و اولویت‌گذاری ملی حوزه فناوری

وزارت صنعت می‌تواند با استفاده از نقش حاکمیتی و درک خود از نیازهای واقعی بخش تولید، محوریت سیاست‌های اعتبار مالیاتی را به سمت صنعت سوق دهد. در این راستا اقدامات ذیل می‌تواند در دستور کار وزارت صنعت قرار گیرد:

۱. تدوین «سند راهبردی اولویت‌های فناورانه ملی» با محوریت صنعت: وزارت صنعت باید پیشنویس اولویت‌های فناورانه کشور را با تمرکز بر حوزه‌های دارای بیشترین اثرگذاری بر توسعه صنعتی (مانند فناوری‌های پیشرفته مواد، خودروسازی پایدار، ماشین‌آلات صنعتی هوشمند، کاهش مصرف آب و انرژی در صنایع انرژی‌بر) تهیه و به دبیرخانه اعتبار مالیاتی تحویل دهد. این کار باعث می‌شود مشوق به سمت پروژه‌هایی هدایت شود که مستقیم‌ترین تاثیر را بر اقتصاد مولد دارند.
۲. تعریف «ضرایب تشویقی هدفمند» برای صنایع استراتژیک: این وزارتخانه می‌تواند برای صنایع زیرمجموعه خود (مانند صنایع های-تک، صنایع با فناوری متوسط و دانش‌بنیان) پیشنهاد ضریب تشویقی بالاتری (مثلاً ۱.۵) را ارائه کند تا جذابیت سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه این بخش‌ها افزایش یابد (البته این مهم نیازمند برخی اصلاحات در قوانین و آیین‌نامه‌های اعتبار مالیاتی است).

۲-۲. محور دوم: طراحی و اجرای مکانیزم‌های جهت‌دهی به تقاضا

وزارت صنعت می‌تواند با ایجاد تقاضای مشخص، شرکت‌ها را به سمت تحقیق و توسعه کاربردی سوق دهد. در این راستا اقدامات ذیل می‌تواند در دستور کار وزارت صنعت قرار گیرد:

۱. طراحی و اجرای «نظام دعوت به پیشنهاد پروژه (RFP) برای چالش‌های صنعتی»: وزارت صنعت می‌تواند نیازهای فناورانه بخش‌های مختلف صنعت (مانند کاهش ۳۰ درصدی مصرف آب در صنعت فولاد، طراحی سامانه‌های کنترل کیفیت هوشمند یا توسعه مواد اولیه حیاتی) را به صورت عمومی اعلام کند و از شرکت‌ها دعوت کند برای این چالش‌ها راه‌حل ارائه دهند. پروژه‌های برگزیده، از ابتدا

۱. وزارت علوم به‌طور طبیعی بر پروژه‌های بنیادی و دانشگاهی متمرکز است، در حالی که وزارت صنعت می‌تواند با تکیه بر نقش خود به‌عنوان متولی بخش مولد اقتصاد، بر تحقیق و توسعه کاربردی، توسعه فناوری‌های راهبردی صنعتی و حل چالش‌های واقعی تولید تمرکز کند. با انجام اقدامات فوق، وزارت صنعت نه تنها می‌تواند سهم بخش صنعت از این مشوق کلان را افزایش دهد، بلکه باعث می‌شود اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه به ابزاری مؤثر برای ارتقای بهره‌وری، کاهش وابستگی و افزایش رقابت‌پذیری صنایع کشور تبدیل شود.

پیش تایید مفهومی دریافت می‌کنند و شانس بالایی برای دریافت اعتبار مالیاتی خواهند داشت.

۲. تعهد به «خرید تضمینی محصولات و خدمات خروجی»: برای پروژه‌های بسیار استراتژیک و پرریسک که خروجی آن‌ها محصول یا خدمتی مشخص است، وزارت صنعت می‌تواند متعهد شود در صورت موفقیت، محصول نهایی را خریداری کند. این کار ریسک بازار را برای شرکت‌ها به شدت کاهش داده و جسارت سرمایه‌گذاری در پروژه‌های بزرگ را به آنان می‌دهد.

۲-۳. محور سوم: توانمندسازی و پشتیبانی از شرکت‌های صنعتی

وزارت صنعت به دلیل ارتباط مستقیم با بنگاه‌های اقتصادی، در موقعیت بی‌نظیری برای کاهش بار اداری و افزایش دسترسی آنان به مشوق قرار دارد. در این راستا اقدامات ذیل می‌تواند در دستور کار وزارت صنعت قرار گیرد:

۱. اطلاع‌رسانی فعال و هدفمند از طریق کانال‌های موجود: این وزارتخانه می‌تواند از فرآیندهای روزمره خود مانند تمدید پروانه بهره‌برداری، اعطای مجوزهای جدید و کانال‌های اتحادیه‌های صنفی برای معرفی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه به شرکت‌ها استفاده کند. ارسال پیامک یا ایمیل توضیحی همراه با لینک دسترسی به سامانه اعتبار ۱۴، می‌تواند دامنه ذینفعان را به شدت گسترش دهد.
۲. ایجاد «شبکه مشاوران معتمد صنعتی»: با همکاری مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، اتاق بازرگانی و اتحادیه‌ها، شبکه‌ای از مشاوران مالی و فنی آشنا با قوانین اعتبار مالیاتی ایجاد شود که به شرکت‌های کوچک و متوسط عضو، خدمات ارزان قیمت یا رایگان ارائه دهند. این کار مانع بزرگ نیاز به دانش تخصصی را برای این شرکت‌ها برطرف می‌کند.
۳. برگزاری «کمپین‌های ترویجی و کارگاه‌های آموزشی صنعت محور»: به جای کارگاه‌های عمومی، وزارت صنعت می‌تواند برای هر صنعت (مانند نساجی، خودرو، مواد غذایی) به طور جداگانه کارگاه‌های آموزشی برگزار کند و با ارائه «مطالعات موردی موفق» از همان صنعت، شرکت‌ها را برای تعریف پروژه‌های واجد شرایط ترغیب نماید.

۲-۴. محور چهارم: ایفای نقش کلیدی در بهبود نظام ارزیابی و پایش

وزارت صنعت با در اختیار داشتن اطلاعات و کارشناسان مرتبط با بخش واقعی اقتصاد، می‌تواند دقت و عادلانه بودن فرآیند ارزیابی را افزایش دهد. در این راستا اقدامات ذیل می‌تواند در دستور کار وزارت صنعت قرار گیرد:

۱. همکاری در تدوین «مدل‌های ارزیابی خاص هر صنعت» و «استانداردهای پایش صنعت محور»: این وزارتخانه می‌تواند با ارائه شاخص‌های کمی و کیفی متناسب با هر صنعت (بدیهی است

الزامات اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در صنعت، اهرم هوشمند اقتصاد مقاومتی

شاخص‌های نوآوری در صنعت خودرو متفاوت از صنعت غذایی است) به دبیرخانه، از ارزیابی یکسان و ناعادلانه همه پروژه‌ها با یک چارچوب جلوگیری کند.

۲. تربیت «ناظران فنی متخصص» از بدنه صنعت: وزارت صنعت می‌تواند با استفاده از بانک اطلاعاتی متخصصان و مدیران با سابقه در صنایع مختلف، یک «بانک ناظران فنی» تشکیل دهد تا در ارزیابی اولیه و پایش میدانی پروژه‌های بزرگ و پرریسک به دبیرخانه کمک کنند. این کار ارزیابی را به واقعیت‌های صنعت نزدیک‌تر می‌کند.

۳. عضویت فعال در «کمیته‌های ارزیابی تخصصی صنعتی»: با حضور فعال در این کمیته‌ها، وزارت صنعت اطمینان حاصل می‌کند که پروژه‌های مرتبط با اولویت‌های صنعتی کشور، به درستی و با در نظر گرفتن ملاحظات فنی و بازار ارزیابی می‌شوند.

مؤسسه مطالعات پژوهش های بازرگانی

پژوهشکده توسعه صنعتی و معدنی

گروه پژوهش های فناوری

تهیه کننده:

دکتر مجید جلیلی

ناظر علمی:

دکتر افسانه شفیعی

تاریخ انتشار:

خردادماه ۱۴۰۵

www.itsr.ir

اداره توانمندسازی مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

مدیر و طراح گرافیک:

مهدی کشاورز افشار

صفحه آرا:

الهام اولیابک

نسخه دوم:

۱۴۰۵/۰۳/۰۵

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
The Institute for Trade Studies & Research

الزامات اجرایی اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه در صنعت،
اهرم هوشمند اقتصاد مقاومتی

موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

WWW.ITSR.IR

آدرس: خیابان کارگر شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، نبش کوچه همدان، پلاک ۱۲۰۴

تلفن: ۸۰-۶۶۴۲۳۳۷۸-۸۰ نمابر: ۶۶۹۲۹۶۳۴

info@itsr.ir

www.itsr.ir